

До Спеціалізованої вченої ради Д 26.062.02
Національного авіаційного університету,
03058, м. Київ, просп. Космонавта Комарова, 1

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата економічних наук **Царик Ірини Миколаївни**
на дисертаційну роботу **Коваленка Євгена Володимировича**
«Організаційно-економічний механізм управління
корпоративною соціальною відповідальністю», подану на здобуття наукового
ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю
08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Актуальність теми дисертації

Тематика корпоративної соціальної відповідальності перебуває в центрі суспільної уваги як в Україні, так і у світі. Активно обговорюються її сутність, форми прояву, цілі та принципи; міра державного і суспільного впливу на зазначене соціально-економічне явище. Це пояснюється зростаючим впливом підприємництва на розвиток держави та дефіцитом суспільної довіри. Корпоративна соціальна відповідальність набуває все більшого значення в контексті вирішення задач ресурсо- і енергозбереження, підвищення екологічної безпеки виробництва, зростання продуктивності праці, розвитку територій, зайняття лідируючих позицій на внутрішніх та зовнішніх ринках.

В країнах ЄС солідарність і соціальна відповідальність державного та підприємницького секторів стали основою європейської стратегії зростання та зайнятості, а також нової стратегії ЄС «Європа-2020», яка спрямована на створення і збереження робочих місць, економного використання ресурсів, досягнення соціальної і територіальної згоди, довгострокового зростання економіки.

Сьогодні, коли підприємницькі структури України намагаються наблизити свою діяльність до стандартів Європейського Союзу, постає необхідність відповідного удосконалення науково-методичного забезпечення

*вх № 57.06/20
вг 14.06.2018р*

програм соціальної відповідальності та механізмів управління нею. Результати таких наукових досліджень є цінними як для самих підприємницьких одиниць, так і для державних установ і суспільства, та дозволяють сформулювати ефективну стратегію управління корпоративною соціальною відповідальністю в країні.

Отже, виходячи із вищезазначеного, можна стверджувати, що тема дисертаційної роботи Коваленка Є. В, яка присвячена вирішенню науково-практичного завдання щодо розробки теоретико-методичних і науково-практичних рекомендацій з удосконалення організаційно-економічного механізму управління корпоративною соціальною відповідальністю, є надзвичайно актуальною.

Актуальність та достовірність дисертації Коваленка Є. В. підтверджується тим, що його робота виконана у рамках науково-дослідної теми Національного авіаційного університету МОН України «Інституційне забезпечення формування конкурентних стратегій підприємств на засадах соціально-відповідального маркетингу» (державний реєстраційний номер 0117U006511), науково-дослідних тем Сумського державного університету МОН України «Розробка інституційних і економічних засад забезпечення сталого розвитку і «зеленої» економіки на регіональному рівні» (державний реєстраційний номер 0116 U007179) і «Фундаментальні основи формування екологічно орієнтованих механізмів реалізації соціально-економічного потенціалу в умовах інформаційного суспільства» (державний реєстраційний номер 0111U002149).

Здобувачем особисто запропоновано методичні підходи до проведення оцінювання рівня управління корпоративною соціальною відповідальністю, удосконалено інституційний механізм корпоративної соціальної відповідальності як основи сталого розвитку економіки, висунуто напрями реформування політики природокористування та економічні важелі її регулювання. Зазначені розробки мають високу практичну значимість.

*Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків
і рекомендацій, сформульованих в дисертації*

Обґрунтованість наукових результатів, сформульованих дисертантом, забезпечується коректною постановкою мети та завдань; глибоким аналізом, узагальненням, систематизацією фундаментальних наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених присвячених корпоративній соціальній відповідальності.

Структура дисертації є продуманою, логічно побудованою і складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Наочність представленого матеріалу забезпечується ступенем ілюстративності дисертації (8 формул, 20 таблиць та 19 рисунків).

У дисертаційній роботі Коваленка Є. В. застосовано сучасні загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, серед яких домінуючими є системно-структурний метод; метод причинно-наслідкових, функціональних, логічних зв'язків і залежностей; метод багатомірного факторного аналізу; індексний метод.

Особлива цінність роботи полягає в її логічній завершеності: організаційно-економічний механізм управління корпоративною соціальною відповідальністю всебічно охарактеризований теоретично, починаючи з формування понятійного апарату і закінчуючи детальним вивченням структури та етапів його впровадження; крім того, проведено багаточисельні емпіричні дослідження, а також запропонований та апробований методичний підхід до забезпечення оцінювання рівня управління корпоративною соціальною відповідальністю на основі розрахунку відповідного інтегрального індексу.

Детальне ознайомлення зі змістом дисертації дозволяє зробити висновок, що її мета досягнута. Переважна більшість положень, висновків та рекомендацій дослідження є достатньо аргументованими і такими, що беззаперечно сприятимуть удосконаленню організаційно-економічного механізму управління корпоративною соціальною відповідальністю.

Наукова новизна результатів дослідження

Наукова новизна одержаних результатів дисертації полягає у обґрунтуванні теоретико-методичних засад та практичних рекомендацій з розробки організаційно-економічного механізму управління корпоративною соціальною відповідальністю.

Найбільш важливими результатами роботи, що мають наукову новизну, слід вважати:

1. Розроблено методичний підхід до забезпечення оцінювання рівня управління корпоративною соціальною відповідальністю, що полягає в розрахунку відповідного інтегрального індексу, який дозволяє узагальнити інформацію про якісно-кількісні параметри процесів, що відбуваються у сфері соціальної відповідальності підприємств, систематизувати цю інформацію за регіональною та галузевою ознакою, створити необхідну інформаційну базу для розробки і постійного вдосконалення загальнодержавної політики соціальної відповідальності бізнесу (с. 178-197).

2. Удосконалено структуру та етапи впровадження організаційно-економічного механізму управління корпоративною соціальною відповідальністю бізнесу, в межах якого обґрунтовано сукупність принципів, цілей, задач і методів з відповідною системою інструментів, який, на відміну від існуючих, базується на побудові партнерських відносин між державою та суб'єктами господарювання, а також стимулюванні проактивної позиції усіх учасників процесу розвитку КСВ (с. 163-177).

3. Удосконалено методичні засади організації управління соціальною відповідальністю бізнесу, що, на відміну від існуючих, передбачають розробку науково-практичних рекомендацій щодо використання можливостей процесу партиципаторного бюджетування, завдяки якому забезпечується вплив на рівень активності та свідомості громадян і суб'єктів громадянського суспільства як базових рушійних сил процесів, що лежать в основі соціально

відповідальної діяльності підприємництва, суспільних перетворень і сталого розвитку національної економіки (с. 197-212).

4. Набули подальшого розвитку: систематизація інститутів корпоративної соціальної відповідальності з урахуванням їх функцій та значення для розвитку відповідальності бізнесу на макrorівні, що, на відміну від існуючих підходів, враховує такі сучасні інститути, як політика енергозбереження, екстравертивні та інтровертивні інститути моніторингу (с. 111-138).

Наукова цінність та практична значущість результатів дослідження

Наукова цінність результатів дисертаційної роботи полягає у розробці низки теоретичних положень і висновків, які збагачують економічну науку щодо підходів до вирішення проблем підвищення ефективності функціонування організаційно-економічного механізму управління корпоративною соціальною відповідальністю.

Практична значущість запропонованих дисертантом авторських наукових розробок, а також отриманих прикладних результатів роботи полягає у тому, що представлені конструктивні методики і рекомендації можуть бути використані бізнес-структурами у процесі розвитку їхньої соціальної відповідальності, а також органами державної влади під час розробки ефективного механізму державного регулювання корпоративної соціальної відповідальності. Окремі рекомендації та розробки здобувача, зокрема ті, що становлять наукову новизну дослідження, перевірені на практиці та підтвержені довідками про впровадження результатів дослідження від:

1) органів державної влади (Комітету з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи Верховної Ради України (довідка № 274/4-31 від 28.01.2017 р.), Департаменту

економічного розвитку і торгівлі Сумської обласної державної адміністрації (довідка № 766 від 21.06.2016 р.);

2) громадських організацій (ГО «Центр розвитку території та соціального маркетингу «Триторія» (довідка № 13 від 23.01.2017 р.) і ЖОАНК «Дорадчий центр» (довідка № 35/16 від 27.03.2016 р.);

3) ТОВ «Сумський машинобудівний завод» (довідка №ОМ12-0037 від 08.09.2016 р.).

Крім того, розробки автора дисертації використовувалися в освітньому процесі Сумського державного університету (акт № 8 від 17.03.2017 р.).

Повнота висвітлення основних результатів дослідження

Основні положення, висновки та рекомендації дисертації Коваленка Є. В. у достатній мірі оприлюднені до захисту дисертації, адже її теоретичні положення та практичні результати відображені в опублікованих автором у 27 наукових працях обсягом 11,5 друк. арк., з них: 1 колективна монографія, 12 статей у фахових виданнях (з них 10 у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз), 2 статті у наукових виданнях інших держав (включених до міжнародних наукометричних баз), 11 публікацій за матеріалами науково-практичних конференцій, 1 публікація - в іншому виданні.

Опубліковані праці дисертанта у повній мірі відображають основні положення та результати дисертації, а також наукову новизну. Обсяг та кількість друкованих праць відповідають встановленим вимогам щодо публікацій змісту дисертації на здобуття ступеня кандидата економічних наук та надають автору право її публічного захисту.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації

Основний зміст дисертації адекватно відображений у авторефераті, який написаний у науковому стилі, літературною мовою, а за структурою та змістом відповідає вимогам, що встановлені МОН України.

У тексті автореферату відображено основні положення і висновки виконаної Коваленком С. В. дисертаційної роботи.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Відаючи належне науковим здобуткам автора, представленим у дисертаційній роботі, слід, однак, відзначити наявність дискусійних, з точки зору опонента, наукових положень:

1. На с. 56 дисертації автор, характеризує корпоративну соціальну відповідальність, наводить суб'єктів, рівні регулювання, складові та форми такої відповідальності. При цьому бажано б було відобразити авторське тлумачення форм корпоративної соціальної відповідальності, зокрема добровільно-реактивної та добровільно-проактивної.

2. У представленій роботі ґрунтовно проаналізовано сучасний стан управління корпоративною соціальною відповідальністю, систематизовано основні фактори та інститути, що мають суттєвий вплив на неї, проте дисертантом приділено мало уваги факторам, що впливають на рівень «тінізації національного виробництва» як одного із провідних елементів соціальної відповідальності бізнесу (стор. 139-159).

3. У третьому розділі на с. 169 відображена структурно-логічна схема організаційно-економічного механізму управління корпоративною соціальною відповідальністю, яка складається з таких компонентів як мета, завдання, функції, принципи, напрями реалізації, інструменти, рівні управління та результати. Не зрозумілим залишається, яким чином відбувається ресурсне забезпечення функціонування запропонованого механізму.

4. Вирішення проблеми управління корпоративною соціальною відповідальністю, на думку опонента, лежить у площині взаємодії трьох основних суб'єктів: держави, бізнесу та громадянського суспільства. Останнє відображає, озвучує та відстоює потреби та цінності різних суспільних груп. Відмічаючи актуальність і наукову цінність розроблених автором рекомендацій

щодо використання можливостей впливу суспільства на корпоративну соціальну відповідальність, зокрема процесу партиципативного бюджетування (с. 197-212), все ж слід зазначити, що поза увагою лишилися деякі інші механізми впливу громадянського суспільства на соціальну складову підприємництва, такі як етичне споживання, участь зацікавлених сторін у корпоративному управлінні та ін.

5. Деякі рисунки у роботі (рис. 1.3, 2.3, 2.6, 3.4) потребують додаткових пояснень, адже не повною мірою розкривають сутність досліджуваних понять та характер тенденцій показників, які представлені на них.

Проте, наведені зауваження не мають принципового характеру і не знижують загальної позитивної оцінки теоретичної і практичної цінності опонованої дисертаційної роботи. В цілому автору вдалося виконати поставлені завдання, в результаті чого поглиблено теоретичні положення, науково-методичне забезпечення та обґрунтовано практичні рекомендації щодо удосконалення організаційно-економічного механізму управління корпоративною соціальною відповідальністю.

Загальна оцінка дисертаційної роботи та її відповідність встановленим вимогам

Дисертація Коваленка Є. В. є оригінальною, самостійною, завершеною та цілісною науково-кваліфікаційною роботою, яка містить нові наукові результати та положення, що виносяться на захист.

Зміст дисертації відповідає визначеній меті, поставлені здобувачем наукові завдання вирішені повною мірою і таким чином мету дослідження досягнуто. Структура і обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. Автореферат є ідентичним за змістом основним положенням дисертації і дає повне переконливе уявлення про виконану роботу.

Зазначена дисертація виконана на високому теоретичному і методологічному рівні та відповідає п.п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження

наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24 липня 2013р. зі змінами.

Проведений аналіз дисертаційної роботи дозволяє зробити висновок, що автор дисертації – Коваленко Євген Володимирович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

доцент кафедри управління
персоналом та економіки праці
Чернігівського національного
технологічного університету,
кандидат економічних наук

Царик

І. М. Царик

вчений секретар

У.М. Олійченко